การประเมินคุณธรรม

สันทัด พรประเสริฐมานิต
คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณธรรมคืออะไร?

ตัวอย่างที่ 1

- สมศรีจำเป็นต้องขโมยเงิน เพื่อนำไปช่วยเหลือคนยากจน
- สมศรีจำเป็นต้องขโมยเงิน เพื่อนำเงินไปรักษาพ่อแม่
- สมศรีจำเป็นต้องขโมยเงิน เพื่อนำไปใช้หนี้พนันบอล
- สมศรีจำเป็นต้องขโมยเงิน เพื่อนำไปใช้จ่ายภายในครอบครัว

ตัวอย่างที่ 2

- สมศักดิ์ทำบุญเพื่อเอาหน้า ให้คนอื่นชม
- สมศักดิ์ทำบุญเพราะตามเพื่อน
- สมศักดิ์ทำบุญเพราะหวังว่าชาติหน้าจะได้ดี
- สมศักดิ์ทำบุญเพราะต้องการช่วยเหลือคนเดือดร้อน

ตัวอย่างที่ 3

- สมชายไม่บริจาคเงินให้ขอทาน เพราะต้องการเก็บเงินไว้ใช้เอง
- สมชายไม่บริจาคเงินให้ขอทาน เพราะเพื่อนไม่บริจาคกัน
- สมชายไม่บริจาคเงินให้ขอทาน เพราะต้องการเก็บเงินไปบริจาคแก่ผู้ที่เดือดร้อนกว่า
- สมชายไม่บริจาคเงินให้ขอทาน เพราะไม่อยากเห็นขอทานตามท้องถนน
- สมชายไม่บริจาคเงินให้ขอทาน เพราะอยากให้ขอทานหาอาชีพด้วยตนเอง

คุณธรรมมีอะไรที่มากกว่าพฤติกรรมหรือไม่

- จากตรงนี้ จะเห็นว่าพฤติกรรมเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถบ่งบอกว่าใครมีคุณธรรม หรือไม่มีคุณธรรมได้

กระบวนการแสดงออกถึงพฤติกรรม

- ก่อนเกิดพฤติกรรม มีกระบวนการมากมายในการแสดงออกถึงพฤติกรรม

การประมวลข้อมูลทางสังคม (Arsenio & Lemerise, 2004)

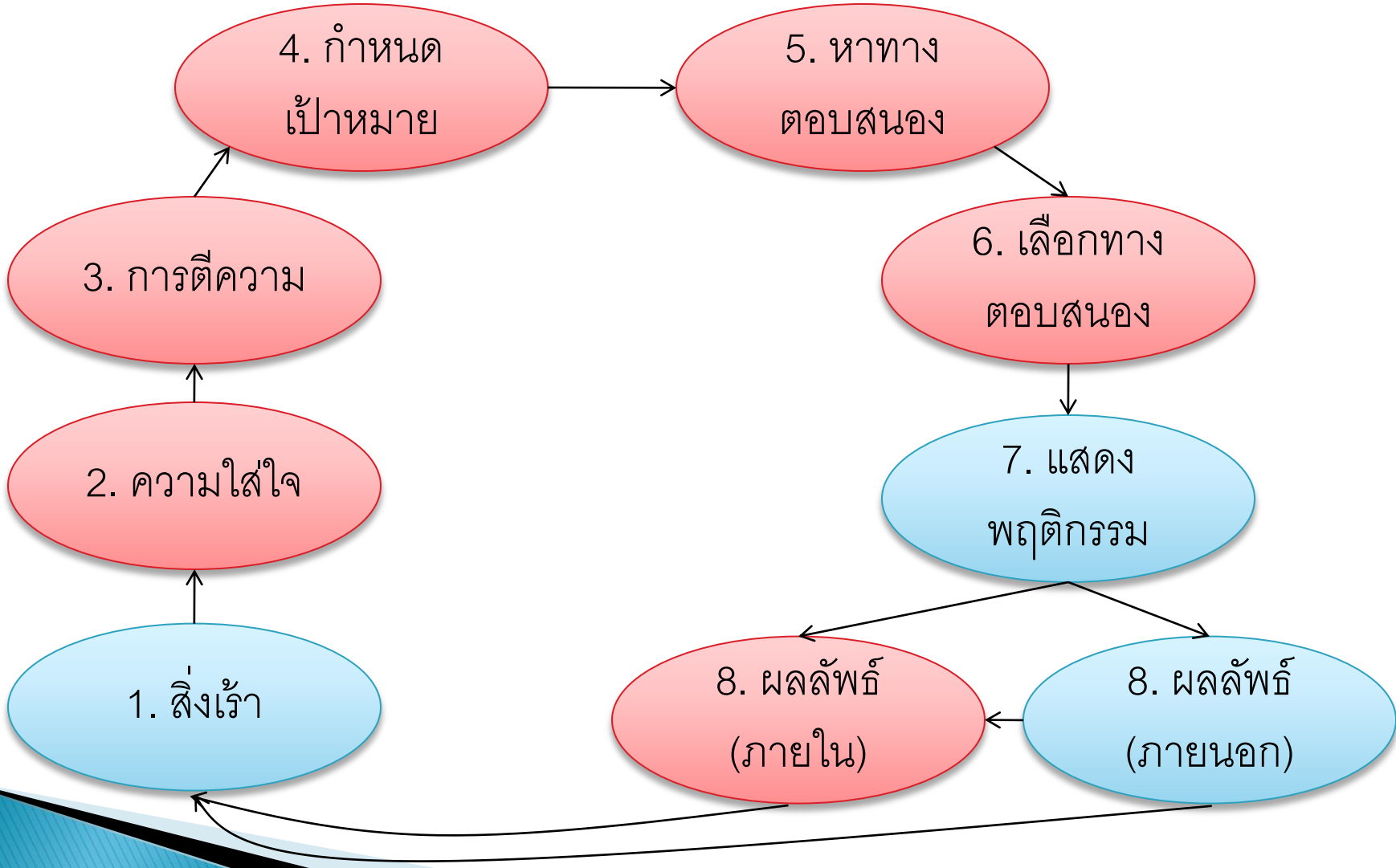

ตัวอย่างพฤติกรรมที่อธิบายด้วยกระบวนการนี้ (Crick & Dodge, 1994)

- ความก้าวร้าวแบบตั้งใจใส่ (Proactive Aggression)

  ผู้ทำใช้ความก้าวร้าวเพื่อตอบสนองความต้องการบางอย่าง

- ความก้าวร้าวแบบตอบสนอง (Reactive Aggression)

  ผู้ทำใช้ความก้าวร้าวเนื่องจากผู้ทำอนุมานสิ่งเร้าก้าวร้าวเกินจริง และไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการประมวลข้อมูลทางสังคม

การประมวลข้อมูลทางสังคม

การควบคุมตนเอง

อารมณ์

การตัดสินทางจริยธรรม (Moral Judgment)

เจตคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward Moral Behavior)

การรับรู้ผลลัพธ์ที่ตามมาของพฤติกรรม (Perceived Consequences)

แรงจูงใจของบุคคล (Motivation)

การรับรู้จากคนรอบข้าง (Subjective Norm)

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control)

ประสบการณ์เก่า (Past Experience)

วุฒิภาวะ (Maturity)

พันธุกรรม (Genetic)

การตัดสินเชิงจริยธรรม

- เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

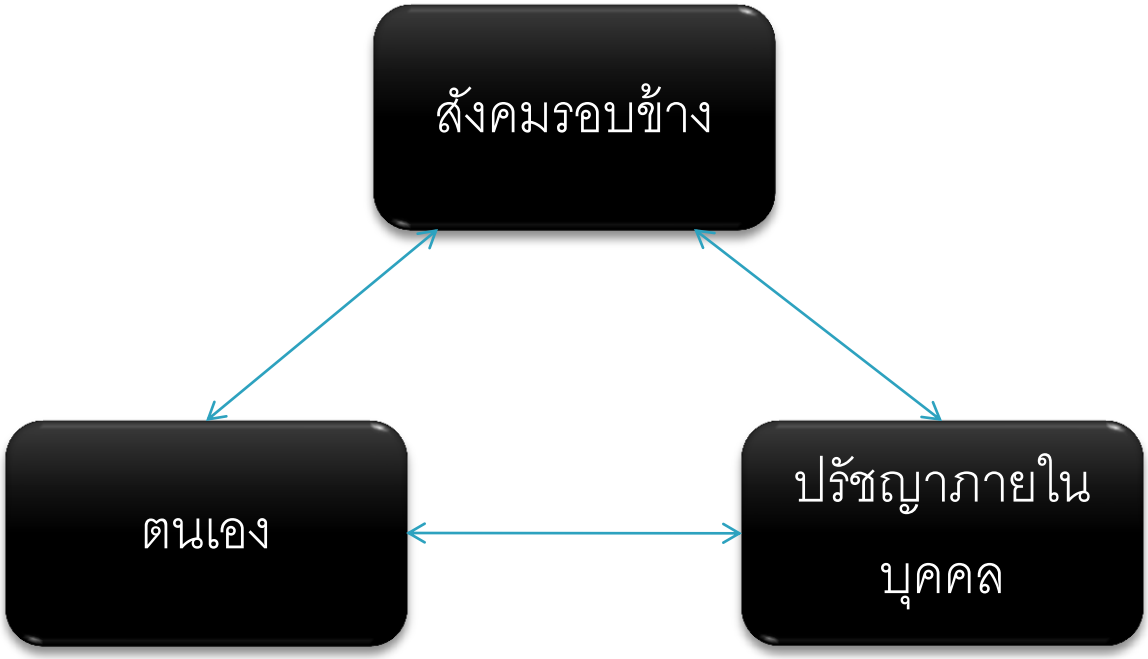

การตัดสินเชิงจริยธรรม: ทฤษฎีหลัก

- Kohlberg refined stage model
  - Preconventional
    - การลงโทษและการเชื่อฟัง
    - การแลกเปลี่ยนเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง

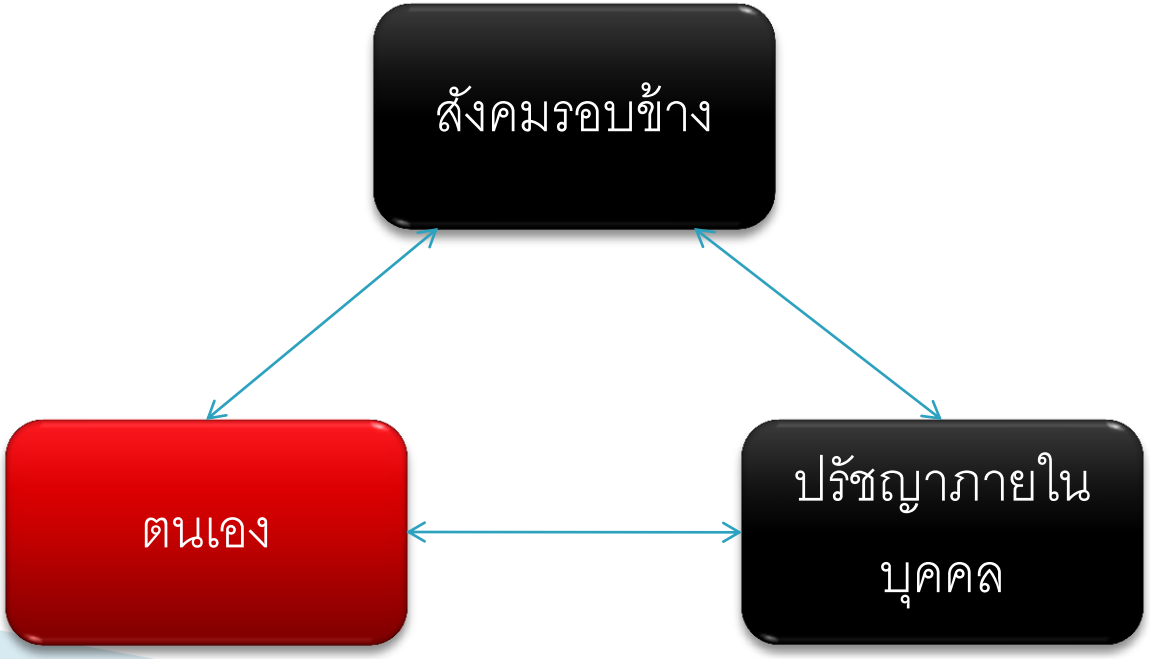

การตัดสินเชิงจริยธรรม: ทฤษฎีหลัก

- Kohlberg refined stage model
  - Conventional
    - ความสอดคล้องกับผู้อื่น
    - ความสอดคล้องตามกฎสังคม

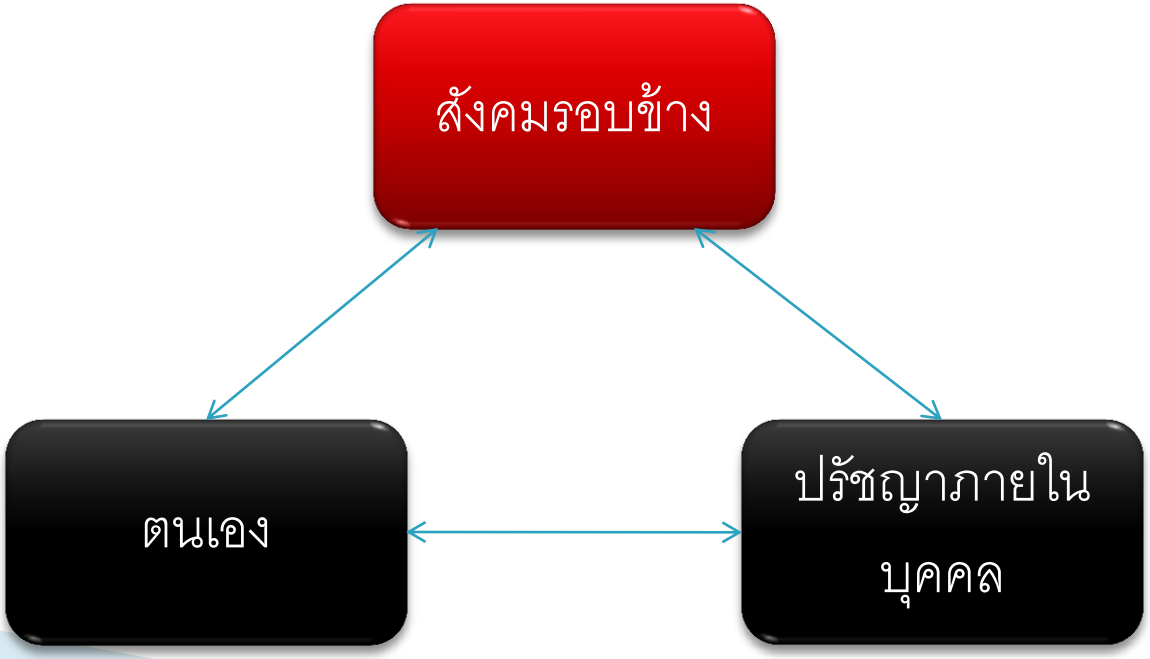

การตัดสินเชิงจริยธรรม: ทฤษฎีหลัก

- Kohlberg refined stage model
  - Postconventional
    - สัญญาสังคม หลักจริยธรรมสากล

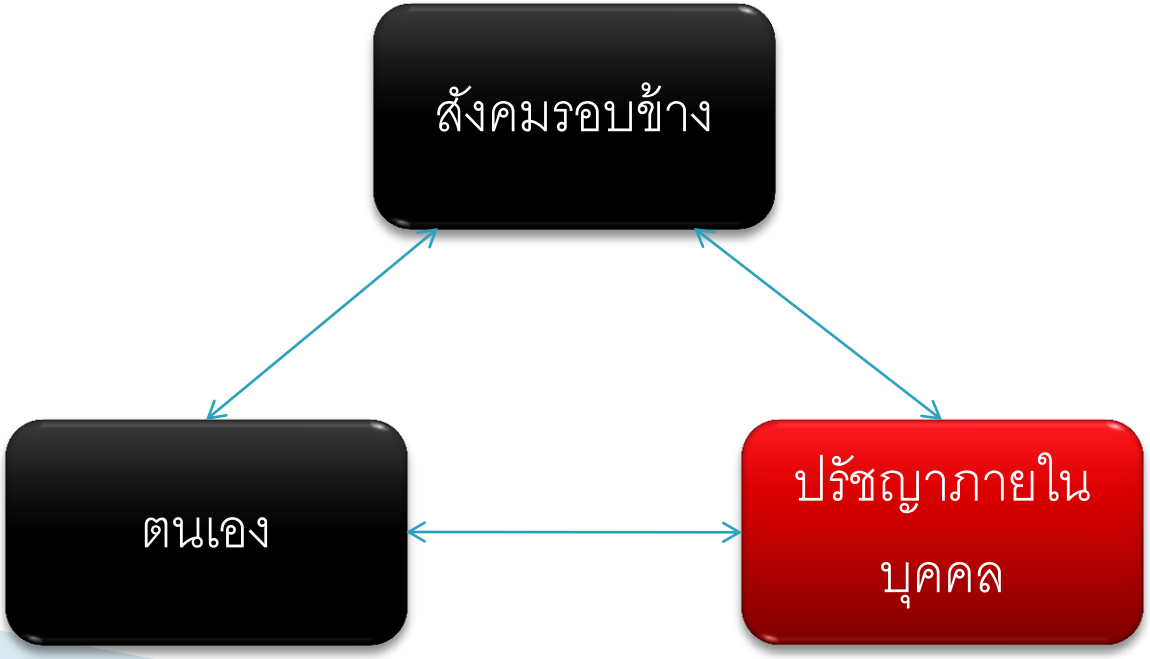

การตัดสินเชิงจริยธรรม: ข้อโต้แย้ง

- หลักปรัชญา หลักจริยธรรมสากลของต่างวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน
  - เช่น การรักษาชีวิตเพื่อเพื่อนมนุษย์ พัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้มากที่สุด รักษาสังคมให้สามัคคี กลมเกลียวกัน เป็นต้น
- การตัดสินเชิงจริยธรรม ไม่สามารถทำนายพฤติกรรมได้ทั้งหมด
  - ถูกพัฒนาเป็นกระบวนการประมวลข้อมูลทางสังคม
- คนหนึ่งอาจมีขั้นได้มากกว่า 1 ขั้นตามลักษณะของพฤติกรรม

เจตคติต่อพฤติกรรมจริยธรรม

- เจตคติ (Attitude) คือ แนวโน้มที่จะชอบหรือไม่ชอบต่อวัตถุ บุคคล สถาบัน หรือเหตุการณ์ (Ajzen, 2005)
- เจตคติเป็นการประเมินเป้าหมายของเจตคติ (ในที่นี้คือพฤติกรรมจริยธรรม)
- เจตคติเป็นสิ่งที่สามารถทำนายพฤติกรรมได้ ถ้าระดับความจำเพาะอยู่ในระดับเดียวกัน
- ทฤษฎีที่สามารถอธิบายการเกิดพฤติกรรมจากเจตคติ คือ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior)

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน
(Theory of Planned Behavior)

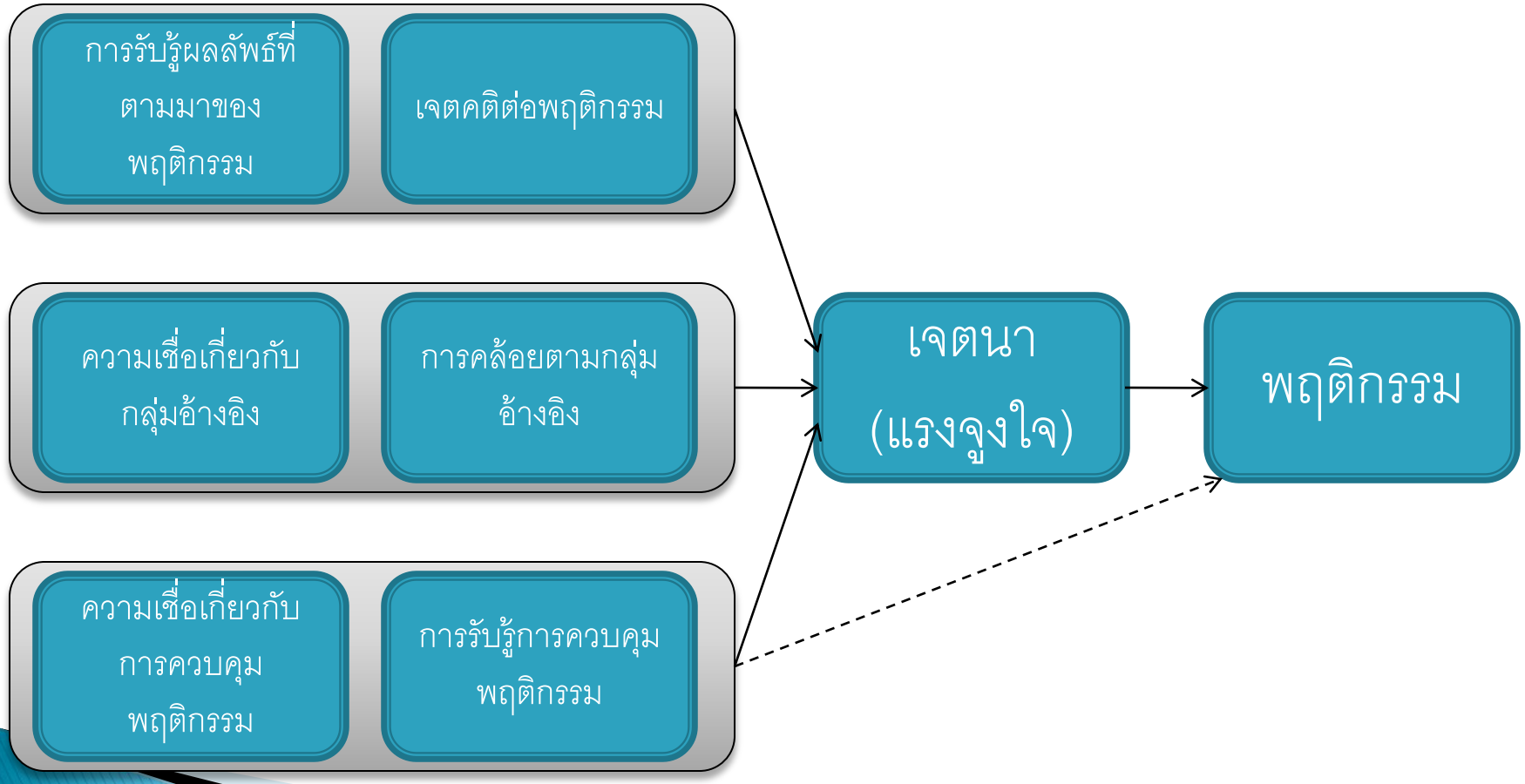

Ajzen (2005)

การรับรู้ผลลัพธ์ที่ตามมาของพฤติกรรม

- เป็นการคำนึงว่าเมื่อทำพฤติกรรมแล้วจะเกิดอะไรขึ้น
- ประกอบกับสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่ตนเองชอบพอหรือไม่
- การรับรู้ผลลัพธ์ที่ตามมาของพฤติกรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดเจตคติ และนำไปสู่พฤติกรรม
- เช่น การขโมยของ

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

- กลุ่มอ้างอิง คือ กลุ่มคนแวดล้อมสำหรับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น เพื่อน พ่อแม่
- กลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลต่อการทำพฤติกรรมดังกล่าวมากน้อยเพียงใด
- รวมกับกลุ่มอ้างอิงเห็นด้วยกับการทำพฤติกรรมดังกล่าวมากน้อยเพียงใด
- เช่น การซื้อของฟุ่มเฟือย

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม

- พฤติกรรมใดที่คนคิดว่าไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมดังกล่าวได้ ก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมนั้นน้อย
- เกี่ยวข้องกับความสามารถในการรับรู้ความสามารถของตน (Self-efficacy) และแนวคิดอำนาจควบคุมตน (Locus of Control)
- เช่น การพูดจาหยาบคาย

เจตนา (แรงจูงใจของบุคคล)

- เจตนาเป็นความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมบางอย่าง
- หากมีเจตนาแล้ว จะรอจนกว่าถึงเวลาและโอกาสอันเหมาะสม
- เมื่อเวลาเปลี่ยน เจตนาก็จะเปลี่ยนไป

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการประมวลข้อมูลทางสังคม

การประมวลข้อมูลทางสังคม

การควบคุมตนเอง

อารมณ์

การตัดสินทางจริยธรรม (Moral Judgment)

เจตคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward Moral Behavior)

การรับรู้ผลลัพธ์ที่ตามมาของพฤติกรรม (Perceived Consequences)

แรงจูงใจของบุคคล (Motivation)

การรับรู้จากคนรอบข้าง (Subjective Norm)

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control)

ประสบการณ์เก่า (Past Experience)

วุฒิภาวะ (Maturity)

พันธุกรรม (Genetic)

ประสบการณ์เก่า

- ประสบการณ์เก่าเป็นตัวบ่มเพาะแนวคิด เจตคติ การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หรือแม้กระทั่งการตัดสินเชิงจริยธรรม
- คนที่ได้รับมุมมองที่แตกต่าง หรือปัญหาที่ซับซ้อนจะมีการพัฒนาการตัดสินเชิงจริยธรรมมากกว่าปกติ เรียกกระบวนการนี้ว่า การรับรู้มุมมองทางสังคม (Social-Perspective Taking)
- บุคคลนำข้อมูลจากสิ่งแวดล้อม มาปรับเปลี่ยนเจตคติ การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงด้วย
- เช่น ความมีวินัย

ประสบการณ์เก่า

- ประสบการณ์เก่ายังมีอิทธิพลต่อการประมวลข้อมูลทางสังคม
- เช่น บุคคลที่เลี้ยงดูจากสิ่งแวดล้อมในบ้านแบบบังคับ (Coercive home environments) จะมีแนวโน้มที่แปลความหมายสิ่งเร้าเชิงก้าวร้าวได้มากกว่า

วุฒิภาวะ

- วุฒิภาวะ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่บุคคลจะได้ประสบ
- นอกจากนี้ วุฒิภาวะยังส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการตัดสินเชิงจริยธรรม
- เช่น บางครั้งเด็กยังไม่สามารถคิดเชิงนามธรรมได้ ทำให้ไม่สามารถการตัดสินเชิงจริยธรรมแบบสังคมได้

พันธุกรรม

- ลักษณะทางบุคลิกภาพ ได้รับการส่งทอดมาทางพันธุกรรม เช่น ความก้าวร้าว
- พันธุกรรมยังเป็นตัวกำหนดสิ่งแวดล้อมของบุคคลอีกด้วย เช่น เด็กที่มีลักษณะผูกพันแบบปลอดภัย (Secure Attachment) จะได้รับสิ่งแวดล้อมแตกต่างจากลักษณะผูกพันแบบเหินห่าง (Avoidant Attachment)

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการประมวลข้อมูลทางสังคม

การประมวลข้อมูลทางสังคม

อารมณ์

การควบคุมตนเอง

การตัดสินทางจริยธรรม (Moral Judgment)

เจตคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward Moral Behavior)

การรับรู้ผลลัพธ์ที่ตามมาของพฤติกรรม (Perceived Consequences)

แรงจูงใจของบุคคล (Motivation)

การรับรู้จากคนรอบข้าง (Subjective Norm)

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control)

ประสบการณ์เก่า (Past Experience)

วุฒิภาวะ (Maturity)

พันธุกรรม (Genetic)

อารมณ์

- อารมณ์มีผลกระทบต่อการรับรู้ เช่น ผลของความสอดคล้องทางอารมณ์ (Mood Congruence Effect)
- หากอารมณ์ไม่ดี การพินิจพิเคราะห์ของบุคคลจะน้อยลง
- อารมณ์เห็นอกเห็นใจ (Empathy) ส่งผลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของมนุษย์มาก

การควบคุมตนเอง (Self-regulation)

- การควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้แสดงพฤติกรรมที่ต้องการ และไม่แสดงพฤติกรรมที่ไม่ต้องการ
- บางครั้งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่มีประโยชน์ในระยะสั้นและระยะยาว บุคคลไม่สามารถควบคุมตนเองให้ทำพฤติกรรมที่ตอบสนองความต้องการระยะยาวได้
- เช่น การขโมยของ การโกหก

สรุป: คุณธรรมคืออะไร

- พฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณธรรม?
- เหตุผลเชิงจริยธรรม?
- เจตคติต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรม?
- เจตนาในการแสดงพฤติกรรมจริยธรรม?

จะต้องแยกให้ออกระหว่าง "คุณธรรม" และ "คุณลักษณะที่ดี"

จะวัดคุณธรรมอย่างไร

- การตัดสินเชิงจริยธรรม
- พฤติกรรมคุณธรรม
- เจตคติต่อพฤติกรรมคุณธรรม
- เจตนาในการแสดงพฤติกรรมคุณธรรม

×

- การสังเกต (Observation)
- การสัมภาษณ์ (Interview)
- การตอบด้วยตนเอง (Self-report)
- การตอบจากผู้อื่น (Other-rating)

คุณสมบัติของแบบวัดทางจิตวิทยา

- แบบวัดทางจิตวิทยาจะต้อง
  - จะต้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์
    - ความเที่ยง (Reliability)
    - ความตรง (Validity)
  - มีวิธีการเดียวกันในการเก็บข้อมูล

คุณสมบัติของแบบวัดทางจิตวิทยา: ความเที่ยง

- ความเที่ยงแบ่งเป็น
  - ความเที่ยงแบบวัดซ้ำ (Test-retest Reliability)
  - ความเที่ยงระหว่างแบบทดสอบคู่ขนาน (Alternate-form reliability)
  - ความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Reliability)
  - ความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater Reliability)

คุณสมบัติของแบบวัดทางจิตวิทยา: ความตรง

- ความตรงแบ่งเป็น
  - ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
  - ความตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์ (Criterion-related Validity)
  - ความตรงเชิงทฤษฎี (Construct Validity)

ตัวอย่างวิธีการวัดทางจิตวิทยา

- Behavioral Observation
- Moral Judgment Interview (MJI; Colby & Kohlberg, 1988)
- Defining Issues Test (DIT; Thoma, 2006)
- Sociomoral Reflection Measure – Short Form (SRM-SF; Gibbs, Basinger, Grime & Snarey, 2007)

ตัวอย่างวิธีการวัดทางจิตวิทยา

- Prosocial Moral Reasoning Scale (Carlo, Eisenberg & Knight, 1992)
- Carlo and Randall prosocial behavior scale (Carlo & Randall, 2002)
- Measuring of Academic Dishonesty (Lucus & Friedrich, 2005)
- Child Behavioral Checklist (Achenbach, 2000)

ตัวอย่างวิธีการวัดทางจิตวิทยา

- แบบทดสอบวัดความซื่อสัตย์ (อนุวัฒน์ ตั้งสมบูรณ์, 2526)
- แบบวัดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ (ทัศนีย์ เหมะธุลิน, 2534)

งานปัจจุบัน

- แบบวัดเพื่อการประเมินพฤติกรรมและเจตคติทางคุณธรรม
- การเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 ครั้ง
- ตอนนี้อยู่ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลประเมินครั้งที่ 1
- กลุ่มตัวอย่างจำนวนประมาณ 6,000 คน จากโรงเรียนประมาณ 100 โรงเรียน
- เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างชั้น ป. 6, ม. 3, ม. 6, อาชีวะ, มหาวิทยาลัย

งานปัจจุบัน

- แบบวัดแบ่งเป็นการวัด 8 คุณธรรม ทั้งด้านเจตคติและพฤติกรรม
- แบบวัดด้านละ 10 ข้อ แบ่งเป็นพฤติกรรม 5 ข้อ และเจตคติ 5 ข้อ (สำหรับ คุณธรรม “สะอาด” แบ่งเป็น สะอาดกาย และสะอาดใจ ด้านย่อยละ 10 ข้อ)
- มีมาตรวัดการตอบตามความคาดหวังทางสังคม (Social Desirability Scale)
- ความเที่ยงของแบบวัดมากกว่า .60
- การประเมินความตรงจะเก็บข้อมูลในภายหลัง

ข้อเสนอแนะถึงวิธีการประเมินคุณธรรม

- การประเมินคุณธรรม จะต้องประเมินรอบด้าน ดูเพียงพฤติกรรมอย่างเดียวไม่ได้
- การประเมินคุณธรรม จะต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ว่าประเมินเพื่ออะไร และจะนำผลที่ได้ไปใช้อะไร
- การประเมินคุณธรรม จะต้องมีแบบวัดมาตรฐานที่**เหมาะสมกับคนไทย** ที่มีวิธีการวัดและคุณภาพเพียงพอ